

Nr 138.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och kommunikationsdepartementen anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, följande.

I anledning av de sysselsättningsvärigheter, som inträffat vid gruvfälten i Norrbotten efter malmexportens upphörande under hösten 1944, har Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (nedan benämnt LKAB) gjort framställningar om vissa statliga åtgärder till stöd för bolagets strävanden att fortsättningsvis bereda sysselsättning åt sina arbetare. LKAB har sålunda i en framställning den 6 februari 1945 anhållit om ett räntefritt statslån på 7,5 miljoner kronor för finansiering av gråbergsbrytning i förskott vid Kiirunavaara dagbrott. Vidare har bolaget i en till järnvägsstyrelsen ställd skrivelse den 27

januari 1945, vilken av styrelsen med yttrande den 3 februari överlämnats till Kungl. Maj:ts prövning, hemställt om viss modifikation av stadgandet i § 13 malmavtalet beträffande den tilläggsfrakt, som under vissa förutsättningar utgår å från gruvfälten efter den 30 september 1937 bortfraktad malm.

Jag upptager nu först till behandling framställningen om statslån för gråbergsbrytningen.

Beträffande de nuvarande sysselsättningsmöjligheterna för LKAB:s arbetare i Kiruna anför bolaget i nämnda framställning följande.

Antalet hos LKAB anställda arbetare i Kiruna utgör för närvarande 1 717, varav 1 284 äro att anse såsom egentliga gruvarbetare. Av dessa sysselsättas 356 man med brytningsarbeten m. m., som äga samband med bolagets framställning av apatitkoncentrat, och 68 man med brytning och beredning av malm för Norrbottens järnverk och eventuellt andra smärre leveranser till inhemska förbrukare. Då all malmexport är stoppad, äger någon ytterligare malmbrytning icke rum annat än i mindre skala såsom ingående moment i vissa tillredningsarbeten. Lagerplatser för uppläggande av malm i Kiruna saknas, och att under nuvarande förhållanden bryta Kirunamalm för lagring i Luleå är ur olika synpunkter icke lämpligt.

Om avskedande av arbetare skall kunna undvikas, är det följaktligen nödvändigt att finna sysselsättning för 860 man i andra gruvarbeten av förberedande natur. Olika slag av dylika sysselsättningsmöjligheter föreligga, ehuru givetvis dock i en mer eller mindre begränsad omfattning. Under jord kan sålunda drivning av schakt, tunnlar och orter äga rum såsom förberedelse för framtida underjordsbrytning av malm. I sådant arbete ha också placerats så många man, som rimligen låter sig göra. Den stora möjlighet till sysselsättande av överflödigt arbetskraft, som erbjuder sig och som man har att utnyttja, i den mån de övriga arbetena icke räcka till, är emellertid gråbergsbrytning i Kiirunavaara dagbrott.

En i förskott verkställd gråbergsbrytning i dagbrottet är ur gruvteknisk synpunkt i viss utsträckning icke blott lämplig utan nödvändig. För att framdeles kunna uttaga malm på lägre liggande nivåer måste stora kvantiteter gråberg från högre liggande nivåer ha i förväg undanskaffats. Så har också skett under de gångna åren. Den 30 september 1944, per vilken dag bolagets räkenskapsår utlöper, utgjorde sålunda den i förskott brutna gråbergskvantiteten i runt tal 32 miljoner ton.

I fråga om den fortsatta gråbergsbrytningen framhåller bolaget följande.

Så som läget i dagbrottet var vid ingången av det nu löpande räkenskapsåret den 1 oktober 1944, förefanns möjlighet att där bryta ca 8 miljoner ton malm utan att något vidare undanskaffande av gråberg erfordrades. Ur gruvteknisk synpunkt förelåg intet behov av fortsatt gråbergsbrytning så länge malmbrytningen i dagbrottet var nedsatt till en relativ obetydlighet; och med en fortsättningsvis sålunda begränsad malmbrytning skulle ett dylikt behov icke heller komma att inställa sig på åtskilliga år.

För att bereda sysselsättning åt samtliga arbetare har det emellertid under nu föreliggande förhållanden varit erforderligt att tillgripa en betydande gråbergsbrytning i Kiirunavaara dagbrott. Enligt uppgjort program, som syftar till att tillsvidare undvika avskedanden och endast inskränka arbetstiden med en dag per vecka, kommer denna brytning att under räkenskapsåret $\frac{1}{10}$ 1944— $\frac{30}{9}$ 1945 behöva omfatta ca 3,1 miljoner ton. Härmed sysselsättas 535

gruvarbetare förutom verkstadsarbetare samt diverse arbetare av andra kategorier. Sammanlagt kan den ifrågavarande brytningen beräknas ge sysselsättning åt ca 555 man under hela året.

Den direkta rörliga kostnaden för gråbergsbrytningen understiger icke vid nuvarande löne- och prisläge 1 krona 55 öre per ton, som fördelar sig med ungefär två tredjedelar på arbetslöner och en tredjedel på materiel och kraft. Årskostnaden skulle alltså komma att uppgå till ca 4,8 miljoner kronor, varav ungefär 3,2 miljoner kronor arbetslöner.

Beträffande finansieringen av gråbergsbrytningen framhåller bolaget i huvudsak följande.

Den förskottsvis verkställda gråbergsbrytningen har hittills enligt en mellan statens och det enskildas representanter i bolagets styrelse träffad överenskommelse, som ligger till grund för 1938 års plan för brytningen i dagbrottet, bokförts såsom tillgång med ett belopp, motsvarande de kostnader, som skäligen kunna anses förorsakade av brytningen, inklusive ränta. Detta belopp har förutsatts framdeles skola avskrivas successivt, i den mån det brutna gråberget kommer malm-brytningen tillgodo.

Till kostnaderna för den med början av innevarande räkenskapsår igångsatta, av sysselsättningspolitiska skäl motiverade gråbergsbrytningen har bolaget ansett sig våga räkna med att kunna erhålla ett räntefritt lån av staten. De likvida medel i form av banktillgodohavanden och statsobligationer, varöver bolaget förfogade vid räkenskapsårets början efter betalning av royalty till staten, utdelning till trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och frakt till statens järnvägar, uppgingo till i runt tal 46 miljoner kronor. Härav komma under året att betalas skatter med tillhoppa ca 26 miljoner kronor. Återstoden kan med säkerhet beräknas vara förbrukad väsentligt tidigare än vid räkenskapsårets utgång.

Det måste anses mycket sannolikt, att fortsatt gråbergsbrytning i minst samma omfattning som för närvarande blir erforderlig för sysselsättning av gruvarbetarna även efter utgången av löpande räkenskapsår. För tiden till den 1 april 1946 synes man böra räkna med ett totalt lånebelopp icke understigande 7,5 miljoner kronor. Frågan om en eventuell fortsättning efter denna tidpunkt kunde då upptagas till övervägande i början av år 1946.

Bolaget föreslår, att ett lånebelopp av högst 7,5 miljoner kronor skall beviljas av statsmedel och utlämnas med 1 krona 55 öre per ton brutet gråberg, i första hand för den kvantitet, som brutits från ingången av löpande räkenskapsår, och sedermera efter varje kalendermånads utgång för den under månaden brutna kvantiteten. Nyssnämnda belopp, 1 krona 55 öre, har beräknats vid nuvarande löne- och prisläge icke överstiga bolagets direkta rörliga kostnader för gråbergsbrytningen.

Beträffande sättet och tidpunkten för återbetalningen av lånet har bolaget anfört följande.

Återbetalning av lånet synes böra äga rum, i den mån i förskott brutet gråberg överhuvud taget kommer malm-brytningen effektivt tillgodo, under förutsättning givetvis att icke malm-brytningen även den är att betrakta såsom en åtgärd för att bereda sysselsättning åt arbetare. Såsom förhållandena i dagbrottet nu äro kända, kan i förskott brutet gråberg anses komma malm-brytningen tillgodo, då malmprocenten i den brutna bergmassan överstiger 62,7. För tillämpning av den angivna principen för lånets återbetalning skulle för varje räkenskapsår i Kiirunavaara dagbrott brutet tontal gråberg i häng-

och liggvägg — sålunda icke gråberg inom fyndigheten eller gråberg från förberedande arbeten — och i dagbrottet brutet tontal malm sammanräknas till en totalsumma av i dagbrottet bruten vikt berg. I den händelse i totalsumman ingående vikt malm överstege 62,7 procent av samma summa, skulle den vikt gråberg, som ytterligare behövt brytas under räkningsåret, för att malmens vikt skulle hava utgjort allenast 62,7 procent av totalsumman, avräknas å det för lånemedlen brutna gråberget. För varje ton, som sålunda avräknas, skulle för bolaget inträda återbetalningsskyldighet med 1 krona 55 öre av lånet.

Bolagets framställning den 27 januari 1945 om viss *modifikation* av 13 § i 1927 års malmavtal mellan staten och LKAB m. fl. bolag åsyftar, att för sådan malm, som brytes vid gruvorna av sysselsättningspolitiska skäl och sedermera lagras vid skeppningshamnarna, tills vidare icke skall utgå tilläggsfrakt enligt 2 mom. nämnda paragraf.

Enligt § 13 i malmavtalet utgå fraktavgifterna för LKAB:s malmtransporter å järnvägen Svartön—Riksgränsen *dels* med vissa fasta belopp, angivna i § 13 mom. 1, *dels ock* i vissa fall med tilläggsbelopp, som äro beroende av försäljningspriset på malm enligt i mom. 2 närmare angivna regler. Sistnämnda moment har följande lydelse.

Därest efter den 30 september 1937 medelförsäljningspriset fritt ombord (exklusive agentprovision) för under ett bokslutsår från Narvik och Svartön skeppade malmkvantiteter från bolagets gruvfält överskjutit 16 kronor 75 öre per ton, skall bolaget såsom fraktökning för varje under året från ifrågasvarande gruvfält bortfraktad ton malm erlægga ett belopp motsvarande en femtedel av angivna överskott. Denna fraktökning skall gäldas senast den 15 december näst efter bokslutsårets utgång.

För löpande, den 1 oktober 1944 börjande bokslutsår skulle tillämpningen av detta stadgande innebära, att tilläggsfrakten per ton skall bestämmas efter medelförsäljningspriset för en under året försäld, relativt ringa kvantitet i huvudsak högvärdig malm, medan sådan tilläggsfrakt skall *erläggas* icke blott för denna kvantitet utan jämväl för de betydligt större mängder malm, som bolaget i syfte att upprätthålla sysselsättningen bland arbetarna avser att bryta vid gruvorna och nedfrakta till skeppningshamnarna för lagring. Detta har synts bolaget vara både oskäligt betungande och hindersamt för den planerade sysselsättningspolitiken. Bolaget har för den skull hemställt, att tilläggsfrakt tills vidare icke skall utgå på den malm, som bolaget under innevarande bokslutsår bryter samt lagrar i skeppningshamn, utan att sådan frakt i stället må beräknas och utgå efter medelförsäljningspriset under det bokslutsår, när den lagrade malmen framdeles skeppas.

Till stöd för sin hemställan har bolaget anfört i huvudsak följande.

Sedan bokslutsårets början ha från Luleå och Narvik sammanlagt skeppats endast ca 112 000 ton av bolagets malm. Redan den 27 september 1944 hade exporten från Luleå praktiskt taget stoppats på grund av krigsförhållandena. Över Narvik har fortgått en mycket begränsad malmexport intill dess där befintligt lager numera tömts. Från gruvorna har malm avsänts till Narvik i mycket ringa omfattning. Dylika transporter upphörde helt före jul 1944 och kunna tills vidare icke återupptagas till följd av krigsförhållandena.

Medelförsäljningspriset fritt ombord (exklusive agentprovision) för de nyss angivna, skeppade kvantiteterna har, såvitt det hittills kunnat beräknas, uppgått till 22 kronor 67 öre. Då detta pris överskjuter 16 kronor 75 öre med 5 kronor 92 öre, skulle statens järnvägar, därest medelförsäljningspriset icke genom ytterligare försäljningar under bokslutsåret förändras, vara berättigade att erhålla ett frakttillägg av 1 krona 18 öre per ton å den ifrågavarande kvantiteten. Men icke nog därmed. Enligt bestämmelsens ordalydelse skulle samma fraktökning även utgå för varje under bokslutsåret från gruvorna bortfraktad ton malm.

Per den 1 oktober 1944 uppgick bolagets malmlager i Luleå till 265 044,3 ton. Under förhandenvarande omständigheter vore det i och för sig önskvärt att icke för närvarande behöva öka detta lager. Emellertid har det varit bolaget angeläget att i största möjliga utsträckning sysselsätta arbetarna vid gruvorna. Bolaget har därvid inriktat sig på att söka behålla hela arbetsstyrkan i tjänst och tillsvidare endast inskränka arbetet med en dag per vecka. Så långt det låter sig göra, kommer sysselsättningen att förläggas icke till malmbrytning utan till allehanda förberedelse- och tillredningsarbeten m. m. Till utfyllnad av sysselsättningen måste dock även malmbrytning i viss omfattning äga rum. Enligt uppgjort program beräknas det, att under bokslutsåret 700 000 å 800 000 ton malm komma att brytas och läggas på lager. Vid gruvorna finnas icke för en dylik lagring erforderliga lagerplatser och i nuvarande situation är lagring i Narvik givetvis utesluten. Lagringen antages därför komma att helt och hållet äga rum i Luleå. Den sålunda brutna och lagrade malmen kommer till mycket stor del att utgöras av Gällivarealm, för vilken medelförsäljningspriset på senaste tiden endast uppgått till 17 å 18 kronor, samt till en mindre del av Kirunamalm av en kvalitet, vars medelpris visserligen varit högre, men dock legat avsevärt lägre än det nyss angivna medelförsäljningspriset för den under bokslutsåret skeppade malmen. Vad priset på den brutna och lagrade malmen kommer att utgöra, när den en gång efter krigets slut kan försäljas och skeppas, kan givetvis icke nu förutsägas.

Under dessa förhållanden synes det bolaget vara oskäligt, att bolaget skall vara skyldigt att för den omhandlade malmen, som brytes uteslutande för att bereda sysselsättning åt bolagets arbetare och måste läggas på lager i Luleå eller framdeles eventuellt Narvik för att säljas i en oviss framtid till ett ovisst pris, erlagga ett frakttillägg, som skulle kunna komma att uppgå till inemot en miljon kronor. Skulle denna skyldighet för bolaget vidmakthållas, måste det givetvis föranleda bolaget att taga under övervägande, huruvida icke bolaget bör minska eller inställa malmbrytningen med åtföljande minskning av arbetarnas sysselsättning.

Järnvägsstyrelsen har i utlåtande den 3 februari 1945 framhållit, att en sådan situation som den nu inträdda icke varit förutsedd vid avtalets träffande, och för sin del tillstyrkt bifall till den av bolaget begärda temporära modifieringen i avtalets tillämpning.

Den nedgång i malmexporten, som inträtt under vintern och om vars varaktighet det ännu är för tidigt att yttra sig, har medfört allvarliga svårigheter för sysselsättningen vid de lappländska malmfälten. Särskilda åtgärder äro nu påkallade för att bereda den vid gruvorna sysselsatta befolkningen arbete. Därvid ifrågakommer särskilt brytning av malm för lagring samt av gråberg i syfte att förbereda senare malmbrytning. Möjligheterna att lagra malm äro av olika skäl starkt begränsade. Man måste därför, liksom vid kri-

*Departements-
chefen.*

sen i början av 1930-talet, i väsentlig utsträckning lita till den sysselsättningsmöjlighet vid gruvorna som gråbergsbrytningen kan erbjuda.

Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden som man har att se de båda framställningar från malmbolaget som refererats i det föregående. Av dessa avser den ena att bereda möjligheter till en ändamålsenlig finansiering av gråbergsbrytning, den andra en jämkning av gällande regler för fraktsättningen vid malmtransporter, vilken motiveras med att nedfraktningen av malm till utskeppningshamn för närvarande sker praktiskt taget blott för lagring.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår, kan malmbolaget, trots dess starkt konsoliderade ställning, väntas bli i behov av viss *kredit för finansieringen av gråbergsbrytning i sysselsättningspolitiskt syfte*. Denna kredit kan givetvis upptagas i marknaden eller lämnas av staten. I det senare fallet uppkommer frågan, om krediten bör lämnas räntefritt eller mot viss ränta. Vid valet mellan dessa olika finansieringsformer har man att beakta de vinstberäknings- och inlösningsbestämmelser som fastställts i avtalen mellan staten och bolaget.

Om bolaget lånar medel i marknaden för finansiering av gråbergsbrytning, fördyras denna brytning med räntekostnaden. När malmbrytning senare verkställs, kommer denna med av bolaget tillämpad bokföring att belastas också med ifrågavarande räntekostnad såsom en del av kostnaderna för den tidigare gråbergsbrytning som man vid malmbrytningen tillgodogör sig. Vinsten på malmbrytningen reduceras i samma mån. Detsamma blir fallet, om gråbergsbrytningen finansieras med fonderade medel, på grund av att gällande avtal — med viss begränsning — stadga, att ränta för sådana medel vid vinstberäkningen för inlösen skall debiteras bolaget såsom kostnad. I båda de här angivna fallen kommer alltså vinsten på en malmbrytning, vid vilken man tillgodogör sig en tidigare företagen gråbergsbrytning, att reduceras genom ränteutgifter som representera kostnaden för att gråbergsbrytningen i tiden skilts från malmbrytningen. Emellertid är den efter angivna principer beräknade vinsten underlag för bestämmande av den ersättning som skall utgå i händelse av inlösen. Om nu gråberg brytes i förskott icke av tekniska utan av arbetslöshetspolitiska skäl, kommer räntekostnadens inverkan på denna ersättning att innebära, att den påverkas av omständigheter utanför ramen av bolagets driftsekonomi. Detta synes icke riktigt.

Det anförda ger vid handen, att en upplåning av medel i marknaden eller en disposition av egna medel för finansiering av en gråbergsbrytning, som icke är driftstekniskt motiverad utan verkställs uteslutande av arbetslöshetspolitiska skäl, på grund av gällande reglering av förhållandet mellan staten och bolaget icke ger ett tillfredsställande resultat. Detsamma gäller en finansiering genom räntebärande statskredit. Den återstående utvägen — finansiering av gråbergsbrytningen genom ett räntefritt statslån — leder däremot till att vinsten och inlösningssumman icke påverkas av ränteutgifter representerande kostnader för arbetslöshetsåtgärder. Om sistnämnda finansieringsmetod antas, blir resultatet, att malmbrytningen belastas med kostnaderna för grå-

bergsbrytningen såsom om denna verkställes i omedelbar anslutning till malmbrytningen. Finansieringsmetoden är därför den lämpligaste, om man vill eliminera de finansiella verkningarna av att gråbergsbrytning av arbetslöshetspolitiska skäl verkställs i förskott i större utsträckning än som är tekniskt motiverad.

Malmbolaget har nu hemställt om ett räntefritt statslån på 7,5 miljoner kronor för finansiering av den gråbergsbrytning som verkställes av bolaget från och med ingången av löpande bokslutsår, den 1 oktober 1944, då malmbrytningen hade reducerats så kraftigt, att ytterligare gråbergsbrytning enligt bolagets mening icke kunde anses tekniskt motiverad. Krediten har föreslagits utgå med ett belopp per ton brutet gråberg icke överstigande bolagets rörliga kostnader för brytningen. Den förutsättes återbetalad, i den mån den med utgångspunkt från den normala relationen mellan malmbrytning och gråbergsbrytning kan anses komma löpande malmbrytning till godo. Vid fastställandet av det föreslagna procenttalet för denna relation har bolaget utgått från att en förskotts-brytning av gråberg av den omfattning som av tekniska skäl hade verkställts den 1 oktober 1944 — eller 32 miljoner ton — skall antagas bliva bestående intill dess lånet återbetalats.

Med hänsyn till angelägenheten av att sysselsättning beredes arbetskraften vid de lappländska malmfälten och då den av bolaget föreslagna finansieringsmetoden av förut angivna skäl synes lämplig, vill jag tillstyrka, att bolaget erhåller ett räntefritt lån av ifrågasatt omfattning. Ehuru jag hysar tvekan om det berättigade i att medgiva kreditfinansiering av gråbergsbrytningen redan från den 1 oktober 1944, vill jag icke motsätta mig att så sker; omfattningen av den då redan verkställda gråbergsbrytningen synes vara så betydande, att fog finnes för meningen, att en gråbergsbrytning efter nämnda tidpunkt endast varit motiverad av sysselsättningspolitiska skäl. Jag kan även tillstyrka, att gråbergsbrytningen tillgodoräknas malmbrytningen efter av bolaget föreslagna principer och att krediten återbetalas i enlighet därmed.

Jag har i det föregående nämnt, att ränta å fonderade medel vid vinstberäkningen för inlösen skall debiteras bolaget såsom kostnad. Jag har även erinrat om att bolaget i anslutning därtill belastar gråbergsbrytning, som finansieras med fonderade medel, med motsvarande räntekostnader. I bokföringen kommer detta att framträda så, att värdet av verkställd gråbergsbrytning ökas med ränta på ränta till den tidpunkt, då man vid malmbrytningen tillgodogör sig den tidigare gråbergsbrytningen. När malmbrytningen nedgår, kan en följd härav bli, att ifrågavarande tillgångsvärden i balansräkningen undergå en omotiverad stegring. Ehuru bokföringsprincipen, om icke ändrade förutsättningar inträda, bör fasthållas i vad avser de kalkyler som äro av betydelse för beräkningen av inlösningsvärdet, synes det motiverat att frångå principen vid uppgörandet av den vanliga balansräkningen. För den händelse riksdagen icke riktar erinran däremot, förutsätter jag, att så får ske.

Frakterna för malmtransporter bestämmas enligt avtalen, när malmpriset överstiger viss nivå, under beaktande av vid varje tidpunkt gällande exportpriser. Bolaget har nu funnit det skäligt, att bortfraktning av malm för lagring får betalas enligt de exportpriser som komma att gälla när malmen utskeppas och icke efter dagspriser. Bolagets av järnvägsstyrelsen tillstyrkta hemställan synes mig i princip motiverad. Genom den föreslagna anordningen ernås samma resultat, som om lagring av den av sysselsättningspolitiska skäl brutna malmen skett vid gruvorna. Att lagringen lämpligen bör ske i utskeppningshamn synes mig icke rimligen böra försätta bolaget i ett sämre läge, än om lagring vid gruvorna varit möjlig. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att träffa överenskommelse med bolaget om jämkning av reglerna för fraktsättningen inom ramen av här angivna allmänna princip. I denna överenskommelse får en närmare reglering ske av förutsättningarna och tidsutsträckningen för jämkningen i fråga.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bevilja Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag ett lån å 7 500 000 kronor på de villkor som i det föregående angivits;

dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under Fonden för låneunderstöd till *Lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag* anvisa ett investeringsanslag av kronor 7 500 000;

dels slutligen bemyndiga Kungl. Maj:t att med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag träffa överenskommelse om jämkning av gällande regler för fraktsättningen vid malmtransporter i enlighet med vad i det föregående förordats.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.